

Handläggare
Ulf Adaktusson
Telefon: 29808**Till**
Kommunstyrelsen

Levande lokala centrum

Stadsledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. Godkänna redovisningen av uppdrag i budget 2015
2. Rapporten ”Levande lokala centrum godkänns
3. ”Riktlinje för centrumutveckling” godkänns

Lars Rådth
StadsdirektörIngela Lindh
Biträdande stadsdirektör

Sammanfattning

I Stockholm stads budget för 2015 gavs kommunstyrelsen i uppdrag att i samarbete med stadsdelsnämnderna arbeta fram en stadsövergripande strategi för levande lokala centrum.

Stadsledningskontoret har tagit fram en rapport kring levande lokala centrum samt en riktlinje för centrumutveckling. Rapporten kommer att utgöra underlag för stadens pågående arbete med revidering av översiktsplanen. Riktlinjen kommer att ge stöd för framförallt stadsdelsnämndernas arbete med de lokala utvecklingsprogrammen. De undersökta centrumen delas in i tre kategorier efter funktion och storlek. På dessa kategorier har tre teman lagts; *fysisk utformning och miljö, funktion och kommersiell bärkraft* samt *mångfald och social hållbarhet*. Under varje tema sorterar dessutom ett antal kriterier som utgör underlag för ett fördjupat och detaljerat arbete.

Bakgrund

I Stockholm stads budget för 2015 gavs kommunstyrelsen i uppdrag att i samarbete med stadsdelsnämnderna arbeta fram en stadsövergripande strategi för levande lokala centrum.

Stadsledningskontoret har därför under våren 2016 med hjälp av konsultstöd genomfört en utredning som beskrivs i rapporten ”Levande lokala centrum”, bilaga 1. Med rapporten som bakgrund har ”Riktlinje för centrumutveckling” tagits fram, bilaga 2. Stadsdelsnämnderna har representerats i en referensgrupp där även stadsbyggnadskontoret, Stockholm Business Region AB och AB Stockholms hem ingått.

Ärendet

Rapporten levande lokala centrum

Några av de centrala inriktningarna i översiktsplanen är att koppla samman stadsdelar samt att stärka stadens olika stadsdelscentra i syfte att skapa förutsättningar för en stark lokal identitet och ett enklare vardagsliv.

Kommunstyrelsen har låtit utarbeta en stadsövergripande strategi som ska ge stadsdelsnämnderna och de kommunala bostadsbolagen riktlinjer och rekommendationer i arbetet med att utveckla stadsdelscentrumen. Ärendet består därför av dels en rapport ”Levande lokala centrum”, dels en riktlinje, ”Riktlinje för centrumutveckling” som är helt och hållet härledd ur rapporten.

Rapporten har fokuserat på att belysa förutsättningarna för *små lokala centrum* (exempelvis Ängby torg och Gamla Enskede), *lokala stadsdelscentrum* (Hökarängen och Skarpnäck) samt *centrum för flera stadsdelar* (Högdalen och Fruängen).

Flera av dessa stadsdelscentrum, oavsett kategori, byggdes för flera decennier sedan och planerades ofta för en annan funktion och under andra förutsättningar. Sedan dess har konsumtionsmönster förändrats och nya krav ställs på de lokala stadsdelscentrumen.

Förändringen pågår snabbt, vilket ställer än högre krav på centrumens förmåga att anpassa sig. Ett kontinuerligt utvecklingsarbete är nödvändigt för att skapa liv och levande centrum. För att göra detta är en tydlig arbetsprocess en viktig del av utvecklingsarbetet, oavsett centrumkategori.

Genom att följa ett antal generella steg kan en tydlig bild skapas av ett centrums nuläge, vad som ska uppnås samt vilka åtgärder som krävs för att nå dit. Rapporten presenterar ett antal verktyg som kan användas i arbetsprocessen för att utveckla levande stadsdelscentrum. Verktygen sorterar in under tre teman; *fysisk*

utformning och miljö, funktion och kommersiell bärkraft samt mångfald och social hållbarhet. Till dessa teman har ett stort antal kvalitativa och kvantitativa kriterier kopplats vilka tillsammans ger en god nulägesbild av ett enskilt centrum.

Nulägesbilden belyser ett stadsdelscentrums individuella styrkor och svagheter, samt vilka möjligheter och hot som finns. Dessa aspekter föreslås i rapporten integreras i den fortsatta utvecklingsstrategin där en bedömning bör göras om centrumet går att utveckla, om det bör omlokaliseras eller till och med avvecklas och lämna plats för en annan funktion. I slutet på rapporten ges förslag på generella utvecklingsstrategier.

Utvecklingsstrategierna gäller för alla typer av stadsdelscentrum och kan användas som en övergripande verktygslåda. Strategierna kompletteras därefter med specifika målbilder och förslag för respektive centrumkategori som presenteras mer ingående.

Riktlinje för centrumutveckling

Riktlinje för centrumutveckling härleds ur rapporten *Levande lokala centrum*. De utvecklingsstrategier som beskrivs i rapporten ligger till grund för de verktyg som beskrivs såsom essentiella för en centrumutveckling som är i linje med den som beskrivs i rapportens målbilder och i översiktsplanen. Riktlinjen följer även i övrigt rapportens indelning i tre centrumkategorier.

Centrum för flera stadsdelar

För kategorin *centrum för flera stadsdelar* är den föreslagna målbilden ”Mycket för många”. Dessa centrum bör fungera som en större samlingsplats för handel, kommersiell service samt grundläggande samhällsfunktioner. För denna centrumkategori är det särskilt viktigt att staden arbetar med att;

- Ställa rätt krav i utvecklingsprocessen
- Förstärka handels- och serviceutbudet
- Utveckla den sociala arenan
- Stärka orienterbarheten inom centrumen
- Öka tryggheten i centrumen
- Arbeta med att skapa identitet och delaktighet
- Utnyttja den socioekonomiska mångfalden

Lokala stadsdelscentrum

Kategorin *lokala stadsdelscentrum* har den föreslagna målbilden ”Vår lokala stadskärna”. Denna centrumkategori bör fungera som en samlingsplats som levandegör hela stadsdelen genom att skapa förutsättningar för sociala möten och som kan tillfredsställa både

boende och besökares vardagsbehov. För denna centrumkategori är det särskilt viktigt att staden arbetar med att;

- Driva utvecklingsprocessen tillsammans med lokala aktörer och medborgare
- Utveckla och förstärk den sociala arenan
- Tillfredsställa de boendes behov av daglig basservice
- Utnyttja stadskvaliteter för att stärka orienterbarheten
- Planera utifrån en mänsklig skala
- Arbeta med att skapa identitet och delaktighet
- Ta tillvara på kraften i lokalsamhället

Små lokala centrum

De *små lokala centrumen* har målbilden ”Plats för vardagsliv”. De bör vara en väl gestaltad och naturlig mötesplats där det sociala mötet är överordnat platsens kommersiella funktion.

Kompletterande utbud av både kommersiella verksamheter och service återfinns i större centrum. För denna centrumkategori är det särskilt viktigt att staden arbetar med att;

- Ta täten i utvecklingsprocessen
- Fokusera och förstärka möjligheterna till sociala möten
- Tillgodose de boendes vardagsbehov
- Förstärka den offentliga miljön och skapa plats för möten
- Arbeta med att skapa identitet och delaktighet

Ärendets beredning

Ärendet är berett av stadsledningskontorets stadsutvecklingsavdelning.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Kommunstyrelsens uppdrag beskrivs i budget för 2015, uttryckt som att en stadsövergripande strategi för levande lokala centrum ska tas fram. Som förlaga till uppdraget beskrivs behoven i ytterstaden såsom att det behövs satsningar på skolor, ökade insatser för jobb, mer långsiktiga insatser, samhällsservice ska garanteras i hela staden, att bostäder och offentliga byggnader behöver rustas upp i delar av staden samtidigt som samhällsservice ska garanteras i hela staden.

Stadsledningskontoret har inför arbetets påbörjande kunnat konstatera att uppdraget kopplade mot två pågående arbeten i staden, de lokala utvecklingsprogrammen samt revideringen och uppdatering av översiktsplanen.

Under 2016 har stadsdelsnämnderna i uppdrag att ta fram lokala utvecklingsprogram för att på sikt nå stadens vision för en hållbar, demokratisk, jämlik och jämställd stad. Ett lokalt utvecklingsprogram är ett program som innefattar långsiktiga mål och åtgärder för hur ett stadsdelsområde bör utvecklas. Programmen ska utgå ifrån analyser av lokala förhållanden och en dialog med invånare, civilsamhälle, näringsliv samt stadens förvaltningar och bolag. Programmen kan innehålla metoder och verksamhetsförslag, men också rikta in sig på fysiska åtgärder i närmiljön, exempelvis centrumutveckling.

Det finns också en naturlig koppling mellan uppdraget och arbetet med översiktsplanen. I arbetet översiktsplanen har diskussionen skiftat eller förskjutits från att beskriva attraktiva tyngdpunkter till att tala om fokusområden och att bygga vidare på den nuvarande strukturen, det vill säga en utgångspunkt i en stark central kärna. I ett sådant scenario framträder behovet av en strategi för de befintliga stadsdelscentrumen samt en fördjupad förståelse för drivkrafterna kring en centrumutveckling så att en utvecklingsdiskussion kan föras i översiktsplanen.

Stadsledningskontorets tolkning av uppdraget har således varit att genomförandet ska komma stadsdelsnämnderna till del i form av ett stöd i arbetet med de lokala utvecklingsprogrammen, men också utgöra underlag för arbetet med revidering av översiktsplanen.

I syfte att kvalitetssäkra behov och användbarhet har stadsledningskontoret lett en referensgrupp bestående av representanter från stadsdelsnämnderna, stadsbyggnadskontoret, bostadsbolagen samt Stockholm Business Region. Referensgruppen har också varit behjälplig med att ta fram generella målbilder för centrumkategorier.

Rapporten och riktlinjen inkluderar inte den största centrumkategorin, centrum med en regional funktion. Exempel på denna typ av centrum är Farsta, Skärholmen och Kista. Förutom att dessa centrum tangerar det som i tidigare översiktsplaner benämnt som ”tyngdpunkter” så styrs dessa av en egen dynamik och rådighet.

Varje utvecklingsprojekt behöver ha ett förhållningssätt till stadens rådighet i det aktuella centrumet samt bygga samarbeten utifrån detta. Rådigheten i ett utvecklingsprojekt kan variera mellan hög i fall då staden äger centrumanläggningen och mindre i ett fall där ägaren är privat. Även om stadens inte äger själva

centrumanläggningen finns ofta andra rådighetsaspekter att beakta som till exempel att staden ofta äger mark i anslutande bostadsområde och oftast har en betydande rådighet över den allmänna platsmarken.

Det är också angeläget att projektägaren beaktar stadens övriga planer och projekt som berör eller ändrar förutsättningar för utvecklingsprojektet. Det är av vikt att beakta befintliga planer på stadsutveckling och upprustning så att resurser allokeras effektivt.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige godkänner redovisning av uppdraget om att ta fram en stadsövergripande strategi för levande lokala centrum, samt godkänner rapporten *Levande lokala centrum*, bilaga 1 och *Riktlinje för centrumutveckling*, bilaga 2.

Bilagor

1. Rapport Levande lokala centrum
2. Riktlinje för centrumutveckling